

In memoriam

DR. VJEKOSLAV BRATULIĆ (1911.-1995.)

Na samom početku 1995. godine, 2. siječnja umro je dr. Vjekoslav BRATULIĆ, umirovljeni znanstveni savjetnik i upravitelj Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti sa sjedištem u Rijeci i Radnom jedinicom u Puli.

Dr. Vjekoslav BRATULIĆ rodio se 23. ožujka 1911. u Velom Ježenju, nedaleko Pazina u Istri. Osnovnu je školu završio u Tinjanu, a hrvatsku gimnaziju počeo je pohađati u Pazinu. Međutim, kada nakon završetka Prvog svjetskog rata Istra dolazi pod vlast Kraljevine Italije, talijanske vlasti, uz ostalo, 1922. godine ukidaju hrvatsku gimnaziju. V. Bratulić je tada, poput mnogih Istrana, napustio Istru i emigrirao u susjednu, novonastalu, Državu Srba, Hrvata i Slovenaca (kasnije: Kraljevinu Jugoslaviju). Pohađanje gimnazije nastavio je u Karlovcu i Zagrebu, gdje je nakon mature 1931. godine započeo studirati na Pravnome fakultetu. Studij prava završio je 1936. godine, a samo godinu dana kasnije, zadovoljivši na ispitima »rigoroza« stekao je doktorat iz područja pravnih znanosti. Još kao student bio je vrlo aktivan najprije kao tajnik, a zatim i predsjednik *Istarskog akademskog kluba* te tajnik *Društva »Istra«* u Zagrebu.

Službovati je započeo u Kotarskom, a nastavio u Okružnom sudu u Zagrebu, da bi 1938. godine bio primljen u pravni odjel Saveznog ureda za osiguranje radnika. Odmah po izbijanju Drugoga svjetskog rata započeo je suradnju u NOP-u pa ubrzo postaje članom Izvršnog odbora NOO-a »Istra«, osnovanog 1942. godine. Nakon završetka Drugoga svjetskog rata radio je zajedno s uglednim istarskim domoljubima, poput Matka Rojnića, Ive Mihovilovića i Tone Peruška u Komisiji za razgraničenje između Italije i Jugoslavije, te je sudjelovao u izradi »*Cadastre national de l'Istrie d'après le Recensement du 1er Octobre 1945*« (Jadranski institut Sušak, 1946.). »*Cadastre national*«, svojim egzaktnim podacima o većinskom hrvatskom etnosu Istre, bio je jedan od ključnih dokaznih dokumenata predloženih u radu Pariške mirovne konferencije pri razgraničenju Italije i Jugoslavije.

Nakon toga, neko je vrijeme raspoređivan po potrebi službe u različite državne urede i ustanove, da bi od 1952. godine započeo sa znanstvenim radom u *Jadranskom institutu*, ali sada Akademijinom (kasnije imenovanom: *Sjeverojadranski institut za etničke odnose, historiju i ekonomiju*, pa *Centar za znanstveni rad*, a danas: *Zavod za povijesne i društvene znanosti HAZU*) sa sjedištem u Rijeci i Radnom jedinicom u Puli. Od 1954. do umirovljenja 1980. godine bio je ravnateljem Instituta, a uz znanstvenoistraživački rad veliki je dio vremena posvetio društveno-kulturnim djelatnostima. Uz organiziranje i sudjelovanje na znanstvenim skupovima i projektima, sudjelovao je u radu oko objavljivanja zbornika radova »*Anali Jadranskog Instituta*« (1954. godine zajedno sa srodnim Akademijinim institutom u Zagrebu). Nekoliko godina kasnije pokrenuo je zavodsku ediciju »*Problemi sjevernog Jadrana*«

(I./1963.). Svim tim dao je velik doprinos u pedesetgodišnjoj djelatnosti riječkog Zavoda, prve Akademijine znanstvene ustanove osnovane izvan njenog sjedišta u Zagrebu.

Prethodno, V. Bratulić sudjelovao je u radu oko objavljivanja »Riječke revije« (1952.), a zajedno s istomišljenicima - Vinkom Antićem, Radojicom F. Barbalićem, Berislavom Lukićem, Milivojem Korlevićem i Radmilom Matejčić osniva 20. svibnja 1952. Podružnicu Povijesnog društva Hrvatske u Rijeci. To je godina kada se priprema objavljivanje *Vjesnika Državnog arhiva u Rijeci*, čiji će I. svezak ugledati svjetlo dana 1953. godine. Podružnica Povijesnog društva Rijeka i *Društvo za povijest i kultura pitanja Istre u Puli* (osnovano 4. veljače 1951.) objavili su prvi godišnjak svoga glasila »*Jadranski zbornik*« s podnaslovom »*Prilozi za povijest Istre, Rijeke i Hrvatskog primorja*« (kome će kasnije biti pridodan i Gorski kotar), nakon poduljih priprema, 1956. godine. Glavnim urednikom bio je upravo dr. Vjekoslav Bratulić, koji je savjesno uređio prvih 11 svezaka/godišnjaka. Zahvaljujući mu se na brizi i trudu oko izdavanja Zbornika, Uredništvo 13. sv./god. posvetilo mu je 1989. taj broj i njemu u čast objavilo prilog njegova dugogodišnjeg prijatelja i suradnika Vinka Antića »*Znanstveni rad Vjekoslava Bratulića*« te »*Izbor iz bibliografije radova Vjekoslava Bratulića 1936-1980.*« koji je za tu zgodu pripremio Vjekoslav Stoković.

U skladu sa svojim idejama o istraživanju političke, kulturne, društvene, gospodarske i etničke povijesti Istre, Rijeke, Kvarnerskog primorja i otoka, te promicanja znanstvenoistraživačkog rada, zajedno s velikim Istraninom Matom Balotom/Mijom Mirkovićem, zaslužan je za pokretanje istraživanja gospodarstva i povijesti gospodarstva Istre, te osnivanja Više ekonomske škole u Puli. U tom je smislu, osnovana i već spomenuta Radna jedinica akademijinog Zavoda u Puli 1969. godine. Dapače, na Prvom znanstvenom skupu »*Susreti na dragom kamenu*« u Puli, 22.-23. studenoga 1968., upravo je V. Bratulić, zahvaljujući se na određeni način akademiku Miji Mirkoviću za sve ono što je učinio u Istri i za Istru, podnio priopćenje »*Angažiranost Mije Mirkovića kao stvaraoca i društvenog radnika*«. Bilo je to ujedno i prvo priopćenje na »*Susretima*«, sada već gotovo tridesetgodišnjem tradicionalnom znanstvenom skupu o širokoj i višeznačnoj problematici istarskog gospodarstva.

Vezano za objedinjavanje i promicanje rezultata znanstvenog istraživanja, V. Bratulić svojim je člancima, kao pripadnik prve generacije historiografa - zajedno s već naprijed spomenutima, te Ivanom Beucom, Vandom Ekl, Brankom Fučićem, Danilom Klenom, Brankom Kojićem, Olegom Mandićem, Ivom Perčić, Dragovanom Šepićem, Mirkom Zjačićem i drugima - utkao dio svog rada u početke hrvatske historiografije o Istri. Dapače, ta je generacija stvorila temelje kasnijem razvoju historiografske misli - i njenoj interdisciplinarnoj interpretaciji cjelokupnog povijesnog procesa - o Istri, Rijeci, Kvarnerskom primorju i otocima te Gorskom kotaru, odnosno o zapadnoj Hrvatskoj.

Od prvog članka »*Šimun Bratulić*« objavljenog 1936. godine, u svojoj višedesetljetnoj djelatnosti objavio je monografska djela, niz rasprava i članaka, a nije se libio ni pisanja, često vrlo korisnih bilježaka, osvrtu, prikaza i recenzija, u mnogim našim časopisima. Zbog toga, bilo bi ovdje - u ovoj kratkoj kronistoriji njegova života, bez mogućnosti raščlambe - neuputno posebno izdvojiti neki njegov rad ili djelo. Ipak, u širokoj lepezi njegovih povijesnih, političko-povijesnih, pravno-povijesnih, etničkih tema i monografskih pristupa i pregleda, prema našem sudu, punu pozornost zaslužuju: »*Pregled povijesti Istre*« (1954.), »*Dokumenti o obrani i istrebljenju hrvatskih*

škola u Istri pod Italijom« (1955.), »O vremenskom kontinuitetu naseljenosti Slavena u srednjoj Istri. Neki prilozi i tumačenja« (1956.), »Izbor dokumenata o etničkom sastavu i političkim prilikama Istre 1918-1945« (1957.), »Rovinjsko selo. Monografija jednog istarskogsela« (1959.), »Zatke i zatkari u XVI stoljeću u Istri« (1960.), »Narodni preporod u Dalmaciji i Istri - O njegovoj stogodišnjici« (1961.), »Urbani pazinskog feuda (XVI st.)« I. dio (1964.) i II. dio (1965.), »Politički sporazumi između Kraljevine Italije i SHS, odnosno Jugoslavije nakon Rapalla« (1966.), »Politički sporazumi Hrvatsko-slovenskog kluba zastupnika u Istarskom saboru (1884-1901)« (1967.), »Povijesni pregled Istre« u: »Istra - prošlost i sadašnjost« (1969.), »Političke stranke u Istri 1918-1923« (1972.), »Šimun Bratulić (? - 1611)« (1975.), »Matija Vlačić Ilirik« (1976.), »Popis stanovništva "Primorskog gubernija" u Kraljevini Iliriji iz 1818. godine« (1978.), »Doprinos Mije Mirkovića sjedinjenju Istre s Hrvatskom u SFR Jugoslaviji« (1979.) i »Vincenzo Morosini IV., Catastico generale dei boschi della Provincia dell'Istria (1775-1776). Terminazione del C.E. sopra boschi. Naredjenje P.K. varh dubravah (1777)« (1980.).

Djelomično nabrojani radovi i njihovi naslovi svjedoče o raznovrsnom znanstvenom interesu dr. Vjekoslava Bratulića, koji je za predanost znanstvenom radu dobio niz društvenih priznanja. Među njima ističu se Nagrade grada Rijeke i Nagrada za životno djelo grada Rijeke 1981. godine, te njemu posebno draga Nagrada »Mijo Mirković« za rezultate postignute u znanosti.

Mr. Darinko Munić